

МЕГАТРЕНД УНИВЕРЗИТЕТУ БЕОГРАД
ФАКУЛТЕТУ ЗА МЕНАѢМЕНТ
ЗАЈЕЧАР

ФАКУЛТЕТ ЗА МЕНАѢМЕНТ

11. број 612-001-522

гум. 09.10.2019.

Парк шума Краљевица

ЗАВРШНИ РАД НА СТУДИЈАМА ТРЕЋЕГ СТЕПЕНА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА
(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

На основу одлуке Сената Универзитета од _____, пошто смо проучили урађену _____, под називом:

(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

УЛОГА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ У УПРАВЉАЊУ ПРИРОДНИМ ПОТЕНЦИЈАЛИМА
- ДОПРИНОС ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ ИСТОЧНЕ СРБИЈЕ

кандидата: Небојше Марјановића подносимо следећи:
(звање, име и презиме кандидата)

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату, докторској дисертацији/ уметничком пројекту

(Елементарни подаци о кандидату, наслову рада, обиму и библиографским подацима)

Небојша Марјановић је рођен 1959. године у Пироту, где је завршио основну школу и Гимназију природно-математичког смера. Медицински факултет завршио је у Нишу, а специјализацију ургентне медицине у Београду. Радио је на пословима доктора медицине, специјалисте ургентне медицине, шефа службе хитне медицинске помоћи, начелника службе опште медицине и директора Дома здравља у Бољевцу. За председника општине Бољевац први пут је изабран 2004. године. Исту функцију обавља и данас.

Од објављених радова из области медицине, потребно је истаћи уџбеник „Реуматологија са физијатријом у реуматологији“ (2008), чији је један од аутора, као и рад:

Nebojša Marjanović, Violeta Jovanović, Tatjana Ratknić and Džejn Paunković, The role of leadership in natural resource conservation and sustainable development – case study of local self – government of Eastern Serbia, Economics of Agriculture in number 3/2019

Кандидат је урадио докторску дисертацију под насловом: **Улога локалне самоуправе у управљању природним потенцијалима – допринос одрживом развоју Источне Србије**, обима 260 страна текста, у складу са стандардима за израду докторских дисертација.

2. Предмет и циљ докторске дисертације/уметничког пројекта

2.1 Предмет докторске дисертације

Локална самоуправа има озбиљан задатак да обезбеди квалитетан живот грађана, правовремено и потпуно, који задовољава њихове захтеве и очекивања. Област одрживог развоја кључна је за искоришћење шанси да се досегне жељени ниво квалитета живота. Научна замисао истраживања као теоријско - логистички део односи се на истраживање оних чинилаца који су од суштинског значаја за допринос унапређењу успешног пословања локалних самоуправа као и унапређењу квалитета живота грађана Источне Србије.

Предмет докторске дисертације је истраживање улоге локалне самоуправе у управљању природним потенцијалима као и допринос који одговоран менаџмент локалних самоуправа може да пружи одрживом развоју Источне Србије. Предмет истраживања рада на докторској дисертацији подразумева потпун и детаљан увид у значај и перспективност појединих природних ресурса, испитивање и утврђивање свих релевантних фактора који утичу на имплементацију стратегије одрживог развоја општина као и читаве Источне Србије. Ово Истраживање је показало колико запослени у локалним самоуправама показују концепт одрживог развоја, колико познају значај својих природних богатстава и потенцијала и колико су заинтересовани за учешће у имплементацији стратегија одрживог развоја.

2.2 Циљеви докторске дисертације

Циљ докторске дисертације је да се дође до сазнања колико је за добро управљање природним потенцијалима значајна улога лидерства у локалним самоуправама, колико је неопходна стална едукација запослених и проширивање знања о одрживом развоју и новим технологијама које доприносе одрживом развоју и колико су запослени у локалним самоуправама упознати са концептом одрживог развоја, као и са стратегијама одрживог развоја локалних заједница. Истраживање има за циљ да изради научно стручни документ као смерницу за деловање локалних субјеката и Владе у подстицању заинтересованости потенцијалних инвеститора за улагање капитала на подручју општина Источне Србије. Један од циљеба дисертације био је утврђивање значаја организационог понашања и организационе културе запослених у општинској управи који се баве спровођењем стратегија одрживог развоја а исто тако и свест запослених у јединицама локалне самоуправе о значају спровођења одрживог развоја.

Крајњи циљ докторске дисертације јесте комплексно сагледавање стања природних потенцијала Општине Бољевац, одржива експлоатација истих, усредсређеност локалних субјеката на њихов значај, афирмација резултата према потенцијалним инвеститорима, нове инвестиције, нова радна места и одржива будућност грађана Општине Бољевац као и читаве Источне Србије. Међу њима, посебан значај имају: пољопривредно земљиште, шуме, обновљиви извори енергије, угаљ, неметали и др.

2. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Хипотетички оквир истраживања у докторској дисертацији чине једна генерална хипотеза и четири посебних хипотеза.

3.1 Генерална (општа) хипотеза истраживања

„Што је лидерство локалних самоуправа више окренуто принципима одрживог развоја то је управљање природним потенцијалима боље и постизање одрживог развоја извесније“.

3.2 Посебне хипотезе истраживања

Посебна хипотеза (Х-1): „Што се лидери локалних самоуправа одговорније понашају према запосленима то је већа заинтересованост запослених за учење и усавршавање“.

Индикатори:

- Статистички подаци добијени обрадом оригиналног упитника за испитивање организационе културе и лидерства;
- Статистички подаци добијени обрадом оригиналног упитника за испитивање организационог учења.

Посебна хипотеза (Х-2): „Што је већа заинтересованост запослених за учење и усавршавање то је боље познавање концепта одрживог развоја и извеснија практична примена његових основних принципа“.

Индикатори:

- Статистички подаци добијени обрадом оригиналног упитника за испитивање организационог учења;
- Статистички подаци добијени обрадом питања која се односе на познавање концепта одрживог развоја.

Посебна хипотеза (Х-3): „Што запослени у локалним самоуправама поседују више знања из области одрживог развоја то је локална заједница задовољнија стањем животне средине“

Индикатори:

- Статистички подаци добијени обрадом оригиналног упитника који се односи на познавање и примену концепта одрживог развоја.;
- Статистички подаци добијени обрадом питања која се односе на задовољство локалне заједнице стањем животне средине.

Посебна хипотеза (Х-4): „Што се локална власт више труди да укључује грађане у пројекте одрживог развоја, то ће стање животне средине бити боље и очување природних потенцијала извесније“.

Индикатори:

- Статистички подаци добијени обрадом оригиналног упитника који се односи на познавање и примену концепта одрживог развоја;
- Статистички подаци добијени обрадом питања која се односе на стање животне средине.

4. Кратак опис садржаја

Дисертација садржи обавезне елементе као што су апстракт на српском и енглеском језику, садржај и увод на почетку рада и списак литературе и прилоге на крају рада. Осим ових обавезних елемената, кандидат је садржај докторске дисертације рашчланио на тринаест логичких и међусобно повезаних структуралних чинилаца (поглавља) која су у наставку наведена.

У првом поглављу су дати методолошко – хипотетички оквири истраживања са освртом на предмет, циљ и методе истраживања као и основне и помоћне хипотезе које су се у раду истраживањем доказале.

Друго поглавље докторске дисертације било је посвећено одрживом развоју. У овом поглављу кандидат је дао теоријску анализу настанка концепта одрживог развоја, основне дефиниције овог појма, настанак и развој политике одрживог развоја и заштите животне средине на међународном нивоу и указао на основне међународне и домаће прописе који се односе на одрживи развој и заштиту животне средине.

Трећа глава бави се локалним одрживим развојем. Овде је кандидат приказао институционалне оквири одрживог развоја и основне законе који доприносе одрживом развоју и очувању природних ресурса на локалном нивоу.

У четвртој глави кандидат је указао на основе и значај Стратегије биолошке разноврсности Републике Србије за период 2011 – 2018.године.

Пета глава обухвата анализу Стратегије управљања водама на територији Републике Србије и значај овог документа за примену концепта одрживог развоја на локалном нивоу.

Шеста глава бави се одрживим лидерством. У овој глави кандидат је дао основне дефиниције и моделе одрживог лидерства, указао на индивидуалне особине које би морали имати лидери за одрживи развој, као и на стилове, вештине и области деловања лидера за одрживи развој.

У седмој глави приказано је одрживо лидерство у контексту локалних самоуправа и указано на улогу локалне и извршне власти на примени концепта одрживог развоја.

Осма глава је део који се бави организационим учењем локалним самоуправама. У овој глави кандидат је указао на основне факторе који утичу на организационо учење у локалним самоуправама као и на променљиве које обликују културу организационог учења

у локалним самоуправама.

У деветој глави дисертације приказане су основне карактеристике региона Источне Србије које се односе на људске (социо – демографске услове) и природне потенцијале (земљиште, шуме, воде, минерални ресурси и биодиверзитет).

У десетој глави кандидат је дао детаљан приказ коришћења обновљивих извора енергије у региону Источне Србије. Ту је указано на коришћење дрвне биомасе у енергетске сврхе, дата је анализа трошкова енергената у системима за централно и даљинско грејање у градовима као и емисија CO₂ и приказана економомска ефективност замене фосилних горива са дрвном биомасом у локалним системима за централно и даљинско грејање.

Једанаеста глава се односи на анализу резултата истраживања које је спроведено у циљу утврђивања стања животне средине и утврђивања задовољства грађана стањем исте.

У дванаестој глави приказани су резултати истраживања лидерства у локалним самоуправама Источне Србије. Овај део обухвата и резултате који се односе на организационо учење у локалним самоуправама Источне Србије као и на познавање и примену концепта одрживог развоја у истима.

У тринаестој глави кандидат је извршио дискусију резултата истраживања. У дискусији је коментарисао резултате истраживања која се односе на стање животне средине и улогу лидерства у примени концепта организационог учења у локалним самоуправама што као крајњи резултат има и примену концепта одрживог развоја. Такође, у овом делу дисертације кандидат је објаснио потврду постављених хипотеза.

На крају докторске дисертације кандидат је дао закључна разматрања која обухватају синтетичке закључке по главама дисертације.

Преглед научне и стручне литературе прожима сва наведена поглавља.

5. Остварени резултати и научни допринос

5.1 Остварени резултати истраживања у докторској дисертацији

Истраживањем у докторској дисертацији су решавана питања везана за улогу локалних самоуправа у управљању природним потенцијалима и примени концепта одрживог развоја на локалном нивоу. Резултати истраживања у докторској дисертацији показали су да лидерство локалних самоуправа представља значајан фактор за примену принципа и остваривања концепта одрживог развоја на локалном нивоу. Препознавање концепта одрживог развоја од стране управљача стратешког нивоа у локалним самоуправама, као и самих запослених у локалним самоуправама, и увођење принципа одрживог развоја на свим нивоима у локалним самоуправама, доприноси одрживом управљању природним потенцијалима и одрживом развоју једног региона.

У првој глави докторске дисертације кандидат је на научно коректан начин разрадио методолошко – хипотетичке оквире истраживања предметне теме. Предмет истраживања ове докторске дисертације обухватио је истраживање улоге локалне самоуправе у управљању природним потенцијалима као и допринос који одговоран менаџмент локалних самоуправа може да пружи одрживом развоју Источне Србије. Истраживања у дисертацији су се првенствено односила на лидерство локалних самоуправа, примену концепта организационог учења у локалним самоуправама као и на познавање и примену концепта одрживог развоја у њима.

У другој, трећој, четвртој и петој глави истраживања се односе на концепт одрживог развоја са посебним акцентом на локални ниво, као и на основне институционалне оквире и законе који омогућавају примену принципа одрживог развоја на локалном нивоу. Кандидат је објаснио одрживи развој као кључни концепт који је потребно применити за опстанак и напредак човечанства. Концепт одрживог развоја последњих деценија добија стратешку и веома битну улогу у организацији, постаје кључан сегмент управљања предузећем, и представља један од основних елемената за успешност, ефикасност и конкурентност предузећа у савременим условима пословања. Такође, примена концепта одрживог развоја кључна је и за локалне самоуправе. У овом делу кандидат је указао на значај примене различитих прописа, закона и стратегија у чијој је основи одрживи развој и очување природних потенцијала.

У шестој и седмој глави кандидат је на научно коректан начин објаснио основне карактеристике одрживог лидерства и значаја одрживог лидерства у локалним самоуправама. Показао је да само локалне самоуправе које поштују принципе одрживог развоја и примењују их у свом пословању, могу допринети имплементацији овог концепта. Одрживо лидерство је услов за примену принципа одрживог развоја, и подразумева одређена правила понашања у локалним самоуправама. Кандидат је предложио заједничке принципе управљања локалним самоуправама и доказао значајну улогу извршних власти у примени концепта одрживог развоја.

У осмој глави докторске дисертације кандидат је на научно коректан начин објаснио улогу и значај организационог учења у локалним самоуправама. Кандидат је показао да је, када су у питању локалне самоуправе и јавне организације, неопходно да креатори политике препознају основне факторе и елементе који утичу на организационо учење, и пронађу одговарајућа решења која нису наметнута од самог државног апарата, већ она леже у способности креатора политике да разумеју шире друштвене и економске активности. Резултати истраживања показали су да је овај процес веома важан за локалне самоуправе јер доприноси транспарентнијем, одговорнијем и ефикаснијем раду локалне самоуправе, што су кључни аспекти одрживог развоја.

У последњим деловима докторске дисертације кандидат је на научно коректан начин приказао резултате емпиријског истраживања. У првом делу истраживања кандидат је обрадио резултате истраживања спроведеног на територији општине Бољевац, а које се односи на стање животне средине. Добијени резултати показали су да су људи јако незадовољни стањем животне средине. Велики број испитаника изразило је забринутост за квалитет хране, воде и за пиће као и прекомерна индустријска загађења. Према добијеним

результатима, веома мали број људи је упознато са мерама заштите животне средине. На основу добијених резултата кандидат је показао да је локална власт најважнији фактор у обезбеђивању здраве животне средине, али је неопходна и помоћ државе, као и учешће свих људи, становника локалне заједнице.

У другом делу истраживања, који се односио на лидерство локалних самоуправа, организационо учење у локалним самоуправама и познавање и примену концепта одрживог развоја кандидат је истраживао утицај лидерства локалних самоуправа на процес организационог учења, утицај организационог учења на познавање и примену концепта одрживог развоја као и утицај лидерства на примену концепта одрживог развоја. Резултати истраживања у раду показали су да су организације локалних самоуправа у којима је истраживање спроведено међусобно веома сличне. У суштини, лидерство не посвећује довољно пажњу запосленима, и због тога, генерално посматрано, у свим локалним самоуправама и градским управама постоји проблем мотивације и задовољства запослених. На основу добијених резултата може се закључити да је организациона структура свих градских управа и локалних самоуправа прилично централизована а лидерство не укључује у довољној мери запослене у доношењу важних одлука. Применом општенаучне статистичке методе и њених техника, првенствено регресионе анализе, кандидат је утврдио везу између лидерства локалних самоуправа и континуалног процеса учења и усавршавања запослених у локалним самоуправама као објашњавајућих променљивих и познавања и примене концепта одрживог развоја као зависне променљиве. Резултати регресионе анализе (коэффициент корелације и коэффициент детерминације) показали су значајну повезаност између ових варијабли, чиме је кандидат потврдио постављење хипотезе.

5.2 Научни и друштвени допринос докторске дисертације

Научни допринос ове докторске дисертације пре свега се односи на систематско проширење теоријских и практичних сазнања о улози лидерства локалних самоуправа у очувању природних потенцијала и примени концепта одрживог развоја на локалном нивоу.

Истраживањем су добијени научни резултати који могу допринети:

- Формирању ефикасног модела лидерства у локалним самоуправама;
- Дефинисању модела одрживог лидерства који омогућава имплементацију концепта одрживог развоја на локалном нивоу;
- Идентификацији и дефинисању кључних фактора који утичу на процес организационог учења и ширењу знања из области одрживог развоја код запослених у локалним самоуправама.

Теоријска разматрања улоге и значаја лидерства локалних самоуправа за примену концепта одрживог развоја на локалном нивоу могу бити подстицај за даља научна истраживања у области локалног одрживог развоја.

Кроз теоријску обраду ове проблематике, а посебно кроз истраживање указано је да лидерство представља значајан фактор који утиче на напредак локалне заједнице и унапређење квалитета живота људи који у тој локалној заједници живе. Лидери на основу

филозофије, визије и вредности дефинишу стратегију, структуру и системе локалне самоуправе који ће допринети одрживом развоју и побољшању квалитета живота људи. Осим тога, резултати истраживања су допринели дефинисању ефикасног модела лидерства као и дефинисању кључних компетенција које треба да поседују лидери локалних самоуправа, чије одлуке би требало да буду засниване на примени концепта одрживог развоја.

У Србији су принципи доброг управљања у општинама укључујући и ефективно и ефикасно коришћење природних потенцијала најкритичнији за одрживи напредак. Један од великих изазова у овом процесу јесте недостатак стручних и организационих знања за одрживи развој градова и општина. Тако истраживање у овој докторској дисертацији има и друштвени значај. Са становишта локалних самоуправа проширење знања о одрживом развоју као и примена концепта одрживог развоја у процес управљања може унапредити процес доношења стратешких одлука што ће допринети ефективном и ефикасном коришћењу природних потенцијала и побољшању квалитета живота становника локалне заједнице.

Са становишта доносиоца одлука, кандидатима који претендују да буду постављени на кључне руководеће позиције у локалним самоуправама дисертација даје препоруке за формирање модела локалне самоуправе која добро управља природним потенцијалима и која може да има капацитет за имплементацију концепта одрживог развоја. Тако се потенцијалним кандидатима омогућава да буду припремљени на све изазове одрживог управљања локалним самоуправама.

6. Закључак

Докторска дисертација под називом: „Улога локалне самоуправе у управљању природним потенцијалима – допринос одрживом развоју Источне Србије“ кандидата Небојше Марјановића урађена је у складу са одлуком о одобравању израде дисертације и одговара прихваћеној теми од стране Наставно – научног већа Факултета за менаџмент у Зајечару. Кандидат је прикупљене и обрађене информације и резултате у оквиру докторске дисертације изложио на 260 страна, у 13 поглавља.

Тема докторске дисертације је мало истраживана, сложена, веома актуелна и, с обзиром на значај лидерства локалних самоуправа за примену концепта одрживог развоја на локалном нивоу, тема ће све више добијати на актуелности.

У приказу истраживања коришћена је уобичајена и стандардизована стручна терминологија. Дисертација је писана јасним стилем, а њена структура и методологија излагања су у складу са универзитетским нормама.

Кандидат је показао да влада методологијом научно – истраживачког рада, има способност да сложеној проблематици приступи свеобухватно и поседује способност системског

приступа и коришћења литературе. Литература коришћена приликом израде дисертације је по квалитету садржаја и по обиму примерена потребама рада. Литературни извори коришћени у раду дали су добру основу за дефинисање интегративних закључака.

На основу свега претходно наведеног, комисија за оцену завршног рада докторске дисертације, закључила је да је докторска дисертација под називом: „Улога локалне самоуправе у управљању природним потенцијалима – допринос одрживом развоју Источне Србије“ кандидата Небојше Марјановића оригинално и самостално научно дело. По квалитету, обиму и резултатима овај рад у потпуности задовољава све научне, стручне и законске услове за израду докторских дисертација. Комисија с тога предлаже Наставно – научном већу факултета за менаџмент у Зјечару, Мегатренд универзитета у Београду да докторску дисертацију прихвати као успешно урађен рад, подобан за јавну одбрану. Комисија предлаже да се јавна одбрана докторске дисертације обави пред комисијом у саставу у којем је обављено утврђивање њене подобности за јавну одбрану, по прописаној академској процедури.

Место и датум:

Зјечар, 9.10.19.

Чланови Комисије за оцену подобности кандидата и теме докторске дисертације/уметничког пројекта

Проф. др Џејн Паунковић, Факултет за менаџмент Зјечар, ментор

Проф. др Дејан Богдановић, Технички факултет у Бору, члан

Dejan Bogdanovic

Др Виолета Јовановић, доцент, Факултет за менаџмент Зјечар, члан

V. Jovanovic